

основне завдання України полягає у аналізі причин виникнення перешкод в отриманні високого ефекту від запозичення досвіду та подоланні таких бар'єрів для кращого майбутнього в сфері податкової системи.

Успішність будь-якої євроінтеграційної політики полягає не в твердженнях і деклараціях про європейський вибір, а в банальному слідуванні принципам та цілям цієї політики. В податковому праві – залежить від позитивної тотожності, визнанні статусу європейськими країнами та конкурентності зі світовими стандартами, оскільки навіть європейський простір ґрунтується на правилах податкового середовища «сусідів по інший бік океану».

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] // Офіційний інтернет-сайт / Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. – Режим доступу:

http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535

2. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України : від 01 липня 2010 р., № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

3. Вікторчук М. В. Напрями гармонізації місцевих податків і зборів в Україні відповідно до законодавства Європейського Союзу / М. В. Вікторчук // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8, №3. – С. 10-17.

Руслана Довгопола

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, доцент, Василевська Г. В.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ

У даній доповіді показано реалії використання податкових пільг в Україні. Виявлено переваги та недоліки застосування податкових пільг.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних питань застосування податкових пільг зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: П. Т. Гега, С. І. Гречана, А. І. Крисоватий, І. І. Кучеров та ін. Окремі науковці відстоюють позицію щодо необхідності подальшого застосування податкових пільг як ефективного інструменту податкового регулювання, а інші притримуються думки стосовно недоцільності їх надання.

Податкові пільги є фінансовим інструментом, який виразно демонструє суперечності податкової системи. Запровадження пільгових податкових режимів є об'єктивною необхідністю, а їх раціональне використання перетворює податкові пільги на ефективний інструмент стимулювання соціально-економічних процесів [2, с. 12].

Податкові пільги (англ. tax benefits) [5] - це переваги, що надаються окремим платникам податків, включаючи можливість не сплачувати податок або сплачувати його у меншому розмірі. Норми законодавства, що визначають підстави, порядок і умови застосування пільг з податків і зборів, не можуть мати індивідуального характеру. Податкові пільги – часткове чи повне звільнення певного кола фізичних і юридичних осіб від сплати податків [1, С. 102]. Вони мають як економічну, так і соціальну спрямованість: держава тим самим проводить певну економічну політику або підтримує окремі групи населення. Найчастіше це стосується благодійних організацій, інвалідів, пенсіонерів, дитячих і освітніх установ, підприємств, діяльність яких є вкрай необхідною для держави, підприємств і підприємців, що опинились у скрутних фінансових умовах внаслідок, незалежних від них причин.

Згідно з даними Світового банку, податкові пільги мають низку позитивних та негативних властивостей [6, С. 37]. З одного боку, застосування податкових пільг породжує

ряд негативних наслідків. Водночас за певних умов податкові пільги можуть бути економічно обґрунтованими і доцільними (табл. 1).

Право платників податків на податкові пільги дуже тісно пов'язане із законодавчо встановленим порядком застосування таких податкових пільг, при цьому існує думка, що коли платник податків вирішує скористатися податковими пільгами, то факт існування в нього підстав застосування останніх має бути доведено таким платником, а не контролюючими органами. Як позначає І. І. Кучеров "у випадку прийняття позитивного рішення податкозобов'язана особа має ще обґрунтувати своє право на податкову пільгу, тобто доказати наявність у неї відповідних підстав для її застосування" [4, с. 356].

Таблиця 1

Перелік позитивних та негативних наслідків застосування податкових пільг

Переваги застосування податкових пільг	Недоліки застосування податкових пільг
Можуть бути інструментом подолання економічних деформацій, спричинених провалами ринку, його неспроможністю забезпечити ефективний розподіл ресурсів в умовах обмеження конкуренції, зовнішніх ефектів і неповної інформації.	Вносить викривлення у розподіл ресурсів, створюючи переваги для одних видів економічної діяльності перед іншими і впливаючи тим самим на відносні ціни.
	Призводить до ускладнення податкового законодавства.
Можуть надаватися з метою нейтралізації негативних соціальних ефектів, спричинених справлянням окремих податків. Так, наслідками використання найбільш ефективної моделі ПДВ, якою є податок, що справляється за універсальною ставкою, є регресивний характер податку, пом'якшити який можна шляхом звільнення від оподаткування за пільговими ставками товарів першої необхідності. Такі пільги відповідають вимогам соціальної справедливості оподаткування. Однак до їх застосування немає однозначного ставлення, зокрема відсутні гарантії, що пільгами скористаються саме ті, на кого вони розраховані, і внаслідок цього будуть досягнуті цілі їх надання.	Зумовлює нерівномірний розподіл податкового тягаря і посилює таким чином несправедливість в оподаткуванні.
	Надає отримувачам пільг незалежно від ефективності їх господарської діяльності переваги у конкурентній боротьбі та спонукає тих економічних агентів, що позбавлені пільг, шукати інші способи зменшення податкових зобов'язань чи ухилятися від податків, щоб покращити свої позиції.
	Спричиняє збільшення адміністративних витрат, пов'язаних із контролем за дотриманням податкового законодавства.
Держава може зменшувати чи нейтралізувати деформації, породжені тим чи іншим податком, якщо деформації від застосування пільг є меншими, ніж деформації від стягнення податку. Зокрема, деформуючий вплив податків на заощадження та інвестиційні рішення платників можна зменшити за допомогою пільг з податку на прибуток, спрямованих на стимулювання заощаджень та інвестицій.	Сприяє ухиленню від сплати податків.
	Породжує ланцюгову реакцію боротьби інших економічних агентів за пільги, спонукаючи їх використовувати наявні ресурси не для підвищення ефективності господарювання, а для лобіювання своїх інтересів в уряді та парламенті з метою отримання податкових пільг.
	Мають низьку адресність і виходять за межі початкових цілей їх надання.

* Примітка: на основі джерела [6].

Таким чином, варто зазначити, що незважаючи на суперечливі наслідки надання податкових пільг, вони використовуються всіма країнами світу. Причинами їх використання є: підпорядкування податкової системи вимогам не лише економічної ефективності, а й справедливості; намагання держави штучно посилити ефекти, які створює кожен податок, з метою спрямування економічних і соціальних процесів у бажаному напрямку (використати податкові інструменти для державного регулювання економіки); забезпечити вирішення тих проблем, які не можуть бути вирішені ринковими методами.

В Україні застосовується найпоширеніший у світі порядок оподаткування, за яким функції нарахування і сплати податку покладаються на платника податку, тому конкретні суми належних і отриманих податкових пільг розраховуються, як правило, безпосередньо платниками в розрізі видів податків і пільг. Однак застосування системи пільг для стимулювання економічного розвитку можливе лише в разі дотримання принципів оподаткування та створення оптимальної податкової системи [3].

Література:

1. Гега П.Т. Основи податкового права : навч. посібник. – 3-те вид. перероб. і доп./ П.Т. Гега, Л.М. Доля. – К. : Знання, 2003. – 302 с.
2. Гречана С.І. Податкові стимули розвитку підприємств у сучасних умовах / С.І. Гречана // Бізнес Інформ. – 2012. – № 9. – С. 244–249.
3. Крисоватий А. І. Новітня парадигма преференційного оподаткування [Текст] : монографія / А. І. Крисоватий, Г. В. Василевська. – К. : ЦУЛ, 2013. – 260 с.
4. Кучеров И.И. Теория налогов и сборов : монография / И.И. Кучеров. - М : ЮрИнфоР, 2009. - с. 356
5. Тлумачний словник української мови (близько 40 000 слів) / [за ред. В.С. Калашника]. – Х.: Прапор, 2003. – 992 с.
6. Why Worry About Tax Expenditures? / The World Bank PREMNotes, Economic Policy, № 77 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.worldbank.org/Prem//PREMNotes/premnote77.pdf>.

Ірина Довгошя

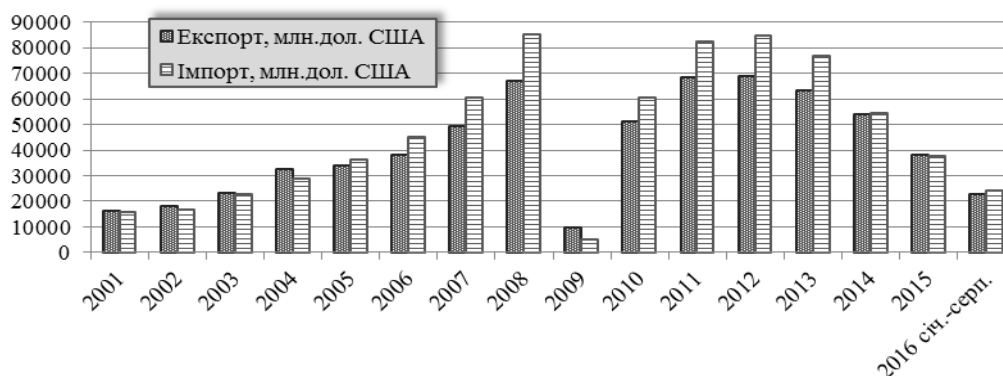
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, доцент Василевська Г.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Дослідження й аналіз формування митного простору України за роки незалежності дозволяє зробити висновок, що цей процес в державі в умовах відсутності стратегічних пріоритетів, конкретних цілей та комплексної програми розвитку цієї надзвичайно важливої для держави та суспільства сфери. Це легко пояснюється, адже процес формування митних систем в більшості країн світу відбувався поступовим еволюційним шляхом, паралельно з розвитком світогосподарських зв'язків й міжнародної торгівлі. Перед нашою державою стояло більш складне завдання – формування митного простору, мети, завдань та інструментів митної політики в максимально стислі терміни.

Митна система була і залишається високоефективним фіскальним механізмом, який відіграє важливу роль у процесі регулювання економічного розвитку держави та забезпеченні її економічної безпеки. Від якості та своєчасності прийняття рішень в митній сфері, механізмів справляння платежів залежать, рівень розвитку міжнародної торгівлі, ефективність функціонування митного простору, сальдо платіжного балансу держави та збалансованість державних фінансів загалом.

Динаміка імпорту й експорту в Україні чітко фіксує негативні ознаки (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка зовнішньо-торгівельних потоків в Україні з 2000 по 2016 рр¹.

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

² З урахуванням не розподілених за регіонами поставок нафти сирової та газу природного.

Примітка: складено автором на основі статистичних показників державної служби статистики України